

Отже, результати тестування можуть бути використані для оцінки рівня навченості учнів, для відбору їх в той чи інший навчальний заклад, для сертифікації їх досягнень в певному виді діяльності, для розподілу по групах навчання залежно від досягнутого рівня, для діагностики труднощів навчання.

Література

1. Брейгина М.Е. О контроле базового уровня обученности // М.Е. Брейгина. Иностранные языки школе, 1999, №2.
2. Поляков О.Г., Бим И.Л. Рекомендации по подготовке и использованию итогового теста за базовый курс обучения иностранному языку // О.Г. Поляков, И.Л. Бим. Иностранные языки в школе, 1996, №3.
3. Komorowska H. Sukces i niepowodzenie w nauce języka obcego. WsiP: Warszawa, – 2002.
4. Komorowska H. Sprawdzanie umiejętności w nauce języka obcego. Kontrola. Ocena. Testowanie. Wydawnictwo Edukacyjne Fraszka: Warszawa, – 2002.

УДК 821.14.09:808(043.3)

Волік Н.А.

к. філол. н., доцент кафедри слов'янської філології та перекладу

Педченко О.В.

к. філол. н., доцент кафедри слов'янської філології та перекладу

ПРАГМАТИКА РИТОРИЧНИХ ТОПОСІВ УРОЧИСТИХ ОД О. СУМАРОКОВА

Одична творчість О. Сумарокова, що продовжує поетичну традицію М. Ломоносовим, викликає інтерес таких дослідників, як М. Гаспаров, Г. Гуковський, Н. Алексєєва, Т. Бикова та інших. Проте наша зацікавленість концентрується на вивченні прагматичної ролі риторичних топосів в урочистих одах О. Сумарокова та їхній читацькій рецепції. На думку Н. Алексєєвої, О. Сумарокову належать тридцять чотири піндаричні урочисті оди, які багатьма дослідниками позиціонуються як класицистична поезія на протигагу творам А. Кантеміра, В. Тредіаковського та інших. Наприклад, Д. Чижевський вважає мовну та літературну діяльність М. Ломоносова наслідуванням європейського бароко та, навпаки, творчість О. Сумарокова, зокрема літературну полеміку, називає класицизмом: «Це серйозні заперечення (хоча б й у «легковажній» формі пародій) класициста проти застарілого та нехудожнього бароко!» [1, с. 453].

О. Сумароков в урочистих одах продовжує дотримуватися жанрового канону та фактично не виходить за межі одичної поезії М. Ломоносова ні формально, ні змістовно. По-перше, більшість од О. Сумарокова написані чотиристопним ямбом або хоресом з пиріхіями, від трьох до двадцяти чотирьох строків з десяти рядків. Звичайно, такої кількісної розбіжності в значних за розміром творах М. Ломоносова не було. По-друге, їхня змістовно-композиційна однаковість підтверджується єдністю тематичних топосів:

1) Парнаська тема, згідно з якою джерелом поетичного натхнення є Аполлон та його музи. Традиційне для жанру урочистої оди сприйняття літературної творчості як божого дару, що не мають звичайні смертні, продовжує підкреслювати статус об'єкта одичної оповіді та високий вміст одичного тексту.

2) Тема богообраності монарха набуває в О. Сумарокова не тільки значення «законності», але й «належності». Гарантом державності в особі монарха виступає сам Бог, який безпомилково визначає, кого треба обрати. Прикладом спадкової монархії є образ Петра III, який зійшов на престол після смерті Єлизавети Петрівни.

3) Безкраї простори Росії, її багатство та могутність підкреслюються поетом неодноразово та втілюються за допомогою створення географічно точних картин.

4) Зображення картин пекельного підземного царства, повного жажливих чудовиськ, або образів Марса та Плутона, за допомогою яких автор передає настрій войовничості та відтворює атмосферу пекельного жаху, є своєрідним новаторством О. Сумарокова, що не тільки відрізняє його від поезії М. Ломоносова, але й реалізує принцип синтезу двох світів, протиставляючи жажливий фантастичний світ російському героїзму та хоробрості.

Окрім вищеназваних топосів у одах О. Сумарокова отримує розвиток тема діянь Петра I, великого історичного минулого Росії тощо. Варто відзначити часто надмірну прихильність поета до використання в текстах од образів й мотивів давньогрецької або давньоримської міфології, що можна тлумачити як надмірне класицистичне шанування античності. Так, у одах О. Сумарокова фігурують міфологічні образи божеств вітру (Еол, Борей і Зефір) або образи верховних богів та героїв (Мінерва, Феб, Нептун, Марс і Плутон). Якщо розглядати тексти урочистих од з погляду художньої прагматики та публічно орієнтованої цивільної риторики, перенасиченість міфологічними топосами свідчить про їхню вузько спрямовану адресацію: обмеженому колу читацької аудиторії, здатної здійснити адекватну рецепцію. Отож одична творчість О. Сумарокова, на відміну від ломоносовської, характеризується класицистичною вишуканістю, а не широким громадянським пафосом.

Зосередимо увагу на етосі урочистих од О. Сумарокова та тих морально-оціночних категоріях, які поет використовує при створенні образів російських монархів. Єлизавета Петрівна, лагідна й миролюбна володарка величезних територій, постає як самодостатня правителька, яка вступає в військові конфлікти тільки для захисту справедливості: «Сія Монархія пресильна // Одной собою избобильна, // Твои успѣхи отвратитъ, // И утѣсенія несчастныхъ, // Отъ нападеній имъ напрасныхъ»; «Твой мечъ Монархия блистаєтъ, // Щедротой, правдой извлечєть. // Союзникамъ Твоимъ защита // Воздвигла гнѣвъ Россійска ТИТА, // Сверкнула молнія Твоя»; «Познай въ ЕЛИСАВЕТЪ нравы, // Царей достойныхъ вѣчной славы, // И кротости примѣры въ ней»; «Царица половины свѣта, // Владычица Россійскихъ странъ, // Великая ЕЛИСАВЕТА!» [2].

Етос образу Катерини II у численних урочистих одах О. Сумарокова, на відміну від од М. Ломоносова, часто не містить номінацій морально-оціночних категорій: адресант моделює в уяві читача образ об'єкта оповіді за допомогою перерахування його діянь та вчинків. Так, в одній з перших од Катерині II (на день сходження на престол 1762 року) автор відтворює низку картин щасливого майбутнього Росії, в яких звучить повчальна в моральному відношенні для імператриці риторика та представлений образ ідеального монарха: «Вдова не будетъ утѣсненна, // Убогий, сирый никогда; // Не вознесетъ гордость пышно, // Не будетъ бѣдныхъ вопля слышно, // Ни видно отъ гоненья слезъ»; «Прострєтъ Богиня вамъ довольство, Исторгнетъ наглыхъ своевольство, // Мздоимство вѣчно истребитъ» [Там само]. У цьому випадку читацька рецепція полягає в аналізі та осмисленні аргументації, запропонованої поетом: турботлива й милостива («Она отъ золь народъ избавитъ, // Сиротъ и бѣдныхъ не оставитъ»); справедлива та чесна («И безопасность утвердитъ: // Неправда Ею истребитъ, // И беззаконье погубитъ, // Насилье насъ не поврѣдитъ»); освічена («Стремится Свой народъ исправитъ, // И просвѣщать Она Царей»); працьовита та самовіддана («Еще во окіянѣ свѣтъ, // Она уже съ одра встаетъ, // И гласу Царска долга внемлетъ»); сильна та мужня («Она крѣпитъ сердца Геройски, // Въ врученныхъ Богомъ Ей странахъ: // Устроєваетъ сильны войски. // Сама присутствуя въ станахъ») [2].

Існують приклади індуктивного підходу до створення риторичного етосу Катерини II (ода на новий 1767 рік), коли адресант наводить аргументи на користь названої вище чесноти імператриці (курсив наш): «Она премудрость вамъ явила, // И Ею поражєнь вашъ Момъ: // Людми пустыни обновила, // Людей обогатитъ умомъ: // И ради щастія державы, // Готовитъ новыя уставы, // И милосердіє лиєтъ: // Безскучно ваши нужды внемлетъ, // Душа Ея на часъ не дремлетъ, // И всѣмъ отрады подаєтъ» [2].

Риторичні топоси урочистих од О. Сумарокова характеризуються свосрідністю та індивідуальністю. По-перше, серед традиційних для жанру оди тематичних загальних місць поет звертається до теми зображення пекельних жадливих картин. З одного боку, вони посилюють героїчну рефлексію читацького сприйняття, а з іншого боку, роблять оду О. Сумарокова «одою лайки та люті» [3, с. 261], сповненою тривоги, занепокоєння та страху: «Рокъ лютой вѣчно утолися, // Геенскимъ пламенемъ горя. // А ты Россія веселися, // На тронѣ ангела узря. // Свирѣпа злоба побѣжденна, // ЕКАТЕРИНА утвержденна // На тронѣ, въ радостный день сей» [2]. По-друге, організація риторичного етосу од О. Сумарокова щодо створення моральних ідеалів монархічного правління не вирізняється традиційною компліментарністю. Чесноти Єлизавети Петрівни поет зображує переважно в ломоносівському стилі, проте морально-етичний образ Катерини II моделюється в текстах од опосередковано, зважаючи на вчинки імператриці, а не за допомогою готових хвалебних формул, та передбачає подальшу читацьку інтерпретацію.

Література

1. Чижевський Д. Українське літературне бароко. К.: Київська бібліотека давнього українського письменства, 2003. 576 с. URL: <http://litopys.org.ua/chyzh/chyb.htm> (дата звернення: 10.11.2020).
2. Сумароков А.П. Полное собрание сочинений в стихах и прозе. М.: Университетская типография И. Новикова, 1787. URL: http://az.lib.ru/s/sumarokow_a_p/ (дата звернення: 10.11.2020).
3. Алексеева Н.Ю. Русская ода: Развитие одической формы в XVII – XVIII веках. М.: Наука, 2005. 371 с.

УДК 004.38:681.32

Гайдук Н.А.

к. філол. н., доцент кафедри слов'янської філології та перекладу

ПРОБЛЕМАТИКА ВІРТУАЛІЗАЦІЇ СУСПІЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Використання інформаційно-комунікаційних технологій на сучасному етапі розвитку суспільства стало буденним явищем як у фаховій діяльності, так і для вирішення приватних проблем людини. Поколінням молоді та підлітків не знайомі випадки, з якими суспільство стикалось в кінці ХХ століття, коли спілкування за допомогою технічних засобів було доступним лише для окремих верств населення, їм важко уявити, що листування могло відбуватися не миттєво за допомогою електронних поштових скриньок, а тривало тижнями, або навіть місяцями, в залежності від відстані, на якій знаходилися один від одного